

Halász Albert: *Bellosics Bálint poézise*. Lendva: Lendva Községi Magyar Nemzeti Önkormányzati Közösség 2014, 171 p. ISBN 1111011106229

Silling István

Örömteljesen szaporodnak azok a kiadványok, amelyek múltbéli életünk értékes dolgait, honi

népismeretünk értékmentő munkáját, illetve annak kezdeti szakaszában tevékenykedő kutatóink élet- és pályarajzát hívatottak bemutatni és a feledéstől megmenteni. Így van ez a magyar nyelvterület minden táján, azonban a Magyarország határain kívül és szórványban élő kis közösségek esetében fokozott figyelmet illik tanúsítanunk az előttünk járó és nekünk utat mutató, a néprajz iránt érdeklődő és leírásaikkal értékmentő szolgálatot vállaló, többnyire pedagógus elődeink hagyatékával. Szerencsés az a közösség, amelyben ilyen tudósok tevékenységéről több írásos anyag maradt fenn, s még akkor is, ha nem minden publikáció illetve kézirat foglalkozik a népélet dolgaival. Ilyen elkötelezett gyűjtője volt Bellosics Bálint (1867–1916) a Dél-Zala megyei népéletnek, lett légyen szó akár magyar, akár szlovén/vend szellemi vagy tárgyi néphagyományról.

A mai Szlovénia északkeleti csücskében, a Muravidéken élő magyarság legjobb 19. századi kutatójaként tartjuk számon Bellosics Bálintot, de a dél-alföldi, bácskai és baranyai – magyar, sokác, bunyevác, szerb, német – gyűjtéseit bemutató publikációi ugyancsak rendkívüli értékkel bírnak. Bellosics életútját, néprajzkutatói munkásságát már könyvek, konferenciakötetek, kiállítási katalógusok prezentálják, ugyanis a kulturális múlt feltárásában elkötelezett dr. Halász Albert lendvai néprajzkutató kiemelten fontos feladatának tartja a jeles előd által az utókorra hagyományozott etnográfiai anyagközlés megbecsülését, s magának a kutatónak a tiszteletét is.

Vannak vidékek, amelyeknek népelete bár sok ősiséget, archaikus nyelvet őrzött meg sokáig, mégsem dicsekedhetnek azzal, hogy mindez köztudott, s hogy maguk az ottani emberek is tudatában lennének mindennek. Épp ezért fontos a korábbi évszázadok tudósainak több szempontú bemutatása, a néprajzítól eltérő tevékenységük prezentálása is. Erre a munkára vállalkozott most a muravidéki Halász Albert, aki maga is költő, amikor Bellosics Bálint szépírói próbálkozásait, ilyen jellegű publikációit gyűjtötte össze, hogy a maga népével megismertesse a neves pedagógus és néprajzkutató verseit, elbeszéléseit, amelyeket korántsem lehet elvonatkoztatni néprajzkutatói eredményeitől, publikációitól.

Bellosics a 19. század végén, az 1880-as években jelentkezik versekkel. Abban a korban, amelyben a vidéki széplelkek még Petőfi költészetének hatása alatt, s azt szinte biztos védőszárnynak tudott hitükben írták, a helyi, vidéki lapokban pedig publikálták édesbús avagy hazafias költeményeiket. Bellosics sem kivétel ez alól. Számunkra azonban jóval fontosabbak azok az elbeszélései, amelyekben nem fordít háttal vállalt feladatának, s a nép életéből meríti témáját, illetve a kidolgozásban, a kötet szerzője szerint „a néphagyományra hagyatkozó” motívumokat használ fel.

Már az elsőként megjelent *Drávai halász* című szomorú hangú karcolatban, amelyben ugyan ott van még csaknem szó szerint Petőfi *A pusztai télen* és *A Tisza* című költeményeinek néhány szókapcsolata, de már egy gyermeknevelési népszokás említése is: „Úgy tett a nap a földdel, mint a hogy a gyermekkel szokás: fényes pénzdarabot adnak neki, hogy minél előbb elaludjék.”

A *Cseke Panna karácsonya* című, Bellosics által rajznak nevezett írásban több, a népeletről vett megfigyelést is olvashatunk, amelyek a női munkákra vonatkoznak: „peregnek a rokkák, mint az imádkozó koldus ajkai” (s bárcsak tudnánk, hogy az a koldus mit imádkozott!); „a menyasszonyi lepedőjéhez sodorta a kenderkócot”; illetve a téli munkákhoz tartozó pihefosztásról is olvasunk, amikor még teknőben ringatták a csecsemőt, a házbelsőben rézkarikás sublódban tartották a ruhát, lócán ültek, az aranycsipkés kis menyecskekontyot a lábában őrizték, a hideg elől hímes ködmönkét viseltek a fiatalasszonyok, s a mumos nevű hiedelemlénnyel ijesztették a gyerekeket. A kimondott szó erejében is hittek, s így átkozódtak: „A jó Isten ragyával vesse tele a patyolat arcát!” S hittek az eljövendő rossz előjeleiben, mint azt *A fekete ember* című tárcában közli az író: „Születése éjjelén a kápolnában a földre zuhant az oltárról, s ízzé-porrá törött a Megváltó szobra, kereszteléskor meg a szenteltvíz változott olyan véressé, mint a vér.” Ebben a kísértet-történetben a hazajáró lélek mondája ködlik fel, „aki üres kézzel ment el, vagy valamijét a földön hagyta”, s azért jön vissza, meg feketében jár, nem úgy, mint szokás, hiszen a hétköznapi tudat szerint „a rendes fajtájú kísértet fehérben jár”; a boszorkánygyűlés nyomaira bukkannak a gyilkosságokat, gyűjtogatásokat elkövető fekete ember nyomait követő földi halandók.

A *Nyakasháza* már elbeszélés műfajmegjelöléssel jelenik meg, s Dancs Ádám nagyhatalmú, dúsgazdag, örökké ellenkező, nyakas természetű emberről szól, aki természete után a Nyakas Ádám nevet kapta, s róla lett a tanyája is a Nyakasháza. Hetés szép leírását olvashatjuk az elbeszélésben, amelynek lapalji megjegyzésében Bellosics a tájegység elhelyezkedését, nevének eredetét is megmagyarázza. Megírja a szerző azt is, hogy az egyszerű nép számára mi a vagyon a maga idejében: a gulya, a ménes, az ökrök, csikók, paripák, bútorok, szekrények, ágyak, hímes ládák, feltornyozott ágynemű, szekerek, a pénzes láda fenekén zacskóban őrzött ezüstpénz, a szép darab föld stb. Az elbeszélés több néprajzi vonatkozása közül kiemelkedik az a mondatörredék, amely az öreg Szíjártó eltűnt lányáról szól, „kinek a vadrózsa arcú hajadon leánya gyónni